

Mario Kovač

Zar smo se za OVO borili?

Anica Tomić/Jelena Kovačić
Oprostite, mogu li vam ispričati?

Redateljica:
Anica Tomić
Zagrebačko kazalište mladih

Premijera:
2. listopada 2008.

Redateljsko-dramaturška kombinacija Anica Tomić i Jelena Kovačić i po treći put odlučila se na kazališnim daskama dohvatiti tematike rata i trauma koje ostaju nakon ratnih stradanja. Nakon dviju predstava nastalih u Teatru &TD, treći dio ove svojevrsne trilogije izveden je u produkciji ZKM-a. I dok su se u prvim dvjema predstavama (podsjetimo: *Imitatori glasova* po motivima Thomasa Bernharda te *Kučkini sinovi* po motivima Agate Kristof) bavile poslijeratnim sjećanjima i traumama krvnika i žrtava, moglo bi se reći da predstava *Oprostite, mogu li vam ispričati?* naglasak stavlja na često zanemarivane sudionike svih ratova: civile koji ostaju u pozadini, one koji su rodbina, susjedi, prijatelji onih koji ratuju i onih koji stradavaju. U svojoj opsesiji sindromom PTSP-a te njegovim učinkom na mikrozajednice, autorice su probale pronaći artikulaciju glasa tih kolateralnih žrtava ratnih razdoblja. Hrvatsko kazalište

se u svom poslijeratnom razdoblju tematikom rata i ratnog nasilja najčešće bavilo kroz prizmu velikih ratnika i boraca ili sitnih ratnih profitera i kiminalaca, dok su neizravne žrtve rata (ako takve uopće mogu postojati) ostajale nepravedno zapostavljene pa držim kako je ovo sustavno bavljenje nedovoljno prokrćenim aspektima ratne i poslijeratne situacije iznimno hvalevrijedna inicijativa mladih koautorica. Likovi ove predstave dva su para povezana rodbinskim vezama: stariji par igraju Doris Šarić-Kukuljica i Zoran Čubrilo, a mlađi par Nadežda Perišić-Nola i Filip Nola. Tijekom jednog dokonog popodneva oni se zabavljaju u vrtu: sjede, fotografiraju se, beru cvijeće, piju... Kada bismo promatrali taj prizor iz daljine, lišeni zvuka, naizgled bi sve bilo normalno i svakodnevno. No, kao neposredni promatrači zamjećujemo da nešto nedostaje. Slika je savršena: svi su zadovoljni, sretni, puni života! Ali ton koji čujemo nije kompatibilan sa slikom: likovi izgovaraju riječi, fragmente svakodnevnih razgovora, međutim tim riječima se ne uspostavlja nikakva komunikacija. Te riječi vrte se u beskrajinom loopovima, na pitanja se ne odgovara, glasno se smije ničemu samo radi popunjavanja zvučnog prostora. S vremenom napetost raste, pojavljuju se kratke flashback slike nekoga drugog vremena: zaustavljene fotografije

Nada Perišić Nola, Zoran Čubrilo, Doris Šarić Kukuljica, Filip Nola

očaja, nemoći i stradanja. Nismo sigurni odakle potječu. Prikazuju li nešto što se ranije dogodilo ili nagovještavaju ono što tek dolazi? Rat je bitna stvar u našim životima. Još nam je dovoljno vremenski blizak da ga se sjećamo kao neposredni svjedoci, makar i oni od nas koji su tada bili djeca. Iskustvo je to koje je obilježilo svakoga od

nas. Kako danas, poučeni osobnim iskustvom, promatramo neke druge ratove? Ratove koji nam nisu bliski i koji se događaju negdje daleko i iz nama nepoznatih razloga, a mi smo o njima informirani posrednim iskust-

Hrvatsko kazalište se u svom poslijeratnom razdoblju tematikom rata i ratnog nasilja najčešće bavilo kroz prizmu velikih ratnika i boraca ili sitnih ratnih profitera i kiminalaca, dok su neizravne žrtve rata (ako takve uopće mogu postojati) ostajale nepravedno zapostavljene.

Koliko smo se uopće suočili s ovim “našim” ratom i kakve smo pouke izvukli iz njega? Ako uopće jesmo?

Čini li nam se on danas neobično dalekim i stranim usprkos tome što smo osobno poznavali ljude kojih više nema među nama? U današnjem svijetu spektakla i konzumerizma sustav vrijednosti koji nam se nameće

vom, putem tiskanih i elektroničkih medija? Koliko smo se uopće suočili s ovim “našim” ratom i kakve smo pouke izvukli iz njega? Ne Ako uopće jesmo? Ne

toliko je izokrenut da se ratne operacije predstavljaju kao industrijska grana, dok su obične priče “malih” ljudi zanimljive samo ako se mogu medijski ili politički eksploatirati. Iz svih tih razloga, držim ovakvu predstavu lišenu bilo kakvog senzacionalizma, lažne patetike i dociranja značajnim postignućem za domaće kazališne daske. Sasvim tiho i neprimjetno, gotovo kao da ih se vlastita kazališna kuća srami, autorski tim je, zajedno s glumačkim ansablom, napravio pravi mali biser iza kojeg očito stoji potpuna predanost svih sudionika.

Glumačka igra je toliko međusobno isprepletena i među-

sobno ovisna da je teško, i nepotrebno, ikoga posebno izdvajati. Doris Šarić-Kukuljica naizgled drži pod kontrolom emocije svog lika, ali scenska tenzija koju zbog toga osjećamo ostvarena je uz pomoć nekog nekonkretnog fluida na koji ne možemo uprijeti prstom. Njezin lik puca po šavovima od želje da emotivno eksplodira, ali nadljudskom energijom to si ne dopušta i tako je ta energija sve vrijeme prisutna te visi kao prijetnja nad glavama promatrača. Zoran Čubrilo igra neku vrstu *jedermann*a koji je zahvaćen vihorom rata te mu se prepušta bez kontrole, kao plastična vrećica snažnom vjetru. Njegov lik nema moći odluke ni u privatnom životu, nego samo slijedi

upute i naredbe drugih kao da se mentalni sklop vojnika koji bez pogovora sluša utisnuo u korijen njegova bića. On se smije po naredbi, priča po naredbi, prenosi stol po naredbi i, većinu vremena, šuti po naredbi. Svaki puta kada želi ispričati svoju priču nailazi na zid nezainteresiranosti, nekomunikacije. Priča postoji, ali nitko je ne želi čuti. Moglo bi se reći da utjelovljuje sve one (a statistika govori da ih u proteklih petnaestak godina kod nas ima na stotine) koji nisu imali kome pričati svoju priču pa su odabrali odlazak iz ovoga nekomunikativnog svijeta kao jedinu

Priča postoji, ali nitko je ne želi čuti.

opciju za svoj problem. Samoubojstvo ratnika koji ne zna funkcionirati u mirnodopsko doma još je jedan problem koji ova predstava otvara na dostojanstven i zanimljiv način, a metafora zida koji ne odgovara, nego nas samo stišće i doslovno je korištena u finalu predstave.

Filip Nola igra mladog muškarca koji rat nije doživio u svojstvu ratnika, barem ne u onom intenzitetu

Samoubojstvo ratnika koji ne zna funkcionirati u mirnodopsko doba još je jedan problem koji ova predstava otvara na dostojanstven i zanimljiv način.

kako je to prisutno kod lika koji igra Čubrilo. Njegovi osjećaji također su čvrsto kontrolirani, a Nola ga igra disciplinirano i, sportskim rječnikom rečeno, bez "greške u koracima". Lik koji jedini pronalazi komunikacijski kanal za verbalno ispoljenje svojih emocija igra Nadežda Perišić-Nola. Ona besprijekorno funkcionira kao dio glumačkoga mehanizma u skupnim scenama, a njezin solo "ispad" iz te savršene slike, prepun životopisnih psovki ciljanih izravno na publiku, vjerojatno je najsnažniji trenutak predstave i najjasnija artikulacija nemoći da utječemo na stvari za koje znamo da su pogrešne u društvu koje nas okružuje, a na koje nemamo nikakav utjecaj.

Treća i neizostavna karika autorskog tima (uz Anicu i Jelenu) je koreografkinja Natalija Manojlović. I u ovoj predstavi nastavila je zanimljivo propitivati međuodnos glumačkoga kretanja i nepomičnosti na sceni. Motiv fotografiranja za potrebe kojeg likovi zauzimaju neprivredne i izvještačene poze u kontrapunktu je s njihovim stalnim i nervoznim kretanjem tijekom "nefotografiranog" življenja. U današnje doba digitalnih kamera i fotoaparata u svačijem džepu, kamera za nadzor i sveobuhvatne estradizacije svakodnevnog života (što poznati i nepoznati jedu, piju, s kim spavaju, gdje su bili, što su rekli, što misle, što odijevaju...) često smo i nehotice izloženi pogledima i kritikama ljudi koji o promatranima ne znaju ništa osim onoga što im ponudi neobjektivno oko kamere ili fotoaparata. Natalija Manojlović vjerno je reproducirala neprivrednu spregu tog maničnog ubrzanja života s namještenom i zamrznutom slikom ležerne opuštenosti kakvu likovi žele "odaslati" svijetu.

Onaj koji cjepidlači vjerojatno bi potencijalnom gledatelju predstave *Oprostite, mogu li vam ispričati?* obazrivo skrenuo pozornost na pokoje dramaturško odsliznuće što uzrokuje mjestimičan pad ritma predstave, ali pisac ovih redova ga, poučen vlastitim kazališnim iskustvom, dobronamjerno pripisuje činjenici da je gledao relativno ranu izvedbu predstave te je uvjeren da će se te dječje bolesti zaliječiti nakon određenog broja izvedbi. Valja istaknuti kako je dosadašnji kazališni rad tandema Tomić-Kovačić jedna od rijetko zaokruženih i promišljenih pojava u hrvatskom kazalištu te se valja nadati da će ravnatelj kazališnih kuća to prepoznati i osigurati im uvjete za daljnji rad i kazališno propitivanje neuralgičnih tema naše svakodnevice.